

Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού

Τόμ. 11, Αρ. 2 (2012)

July-December 2012

Εμπόδια χρήσης του υπολογιστή σε τάξεις νηπιαγωγείων: συνεντεύξεις με νηπιαγωγούς

Κλεοπάτρα Νικολοπούλου (Kleopatra Nikolourouli)

doi: [10.12681/icw.18040](https://doi.org/10.12681/icw.18040)

Copyright © 2018, Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά-Μη Εμπορική Χρήση 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Νικολοπούλου (Κλεοπάτρα Νικολορούλου) Κ. (2012). Εμπόδια χρήσης του υπολογιστή σε τάξεις νηπιαγωγείων: συνεντεύξεις με νηπιαγωγούς. *Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού*, 11(2), 45–55. <https://doi.org/10.12681/icw.18040>

Εμπόδια χρήσης του υπολογιστή σε τάξεις νηπιαγωγείων: συνεντεύξεις με νηπιαγωγούς

Περίληψη

Η εργασία αυτή αφορά τη διερεύνηση των απόψεων των νηπιαγωγών για τα περισσότερο σημαντικά εμπόδια αναφορικά με τη χρήση και αξιοποίηση του υπολογιστή στην τάξη με τα νήπια. Συμμετείχαν 11 νηπιαγωγοί από δέκα δημόσια νηπιαγωγεία της Αττικής, τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω συνεντεύξεων και κάθε νηπιαγωγείο αποτέλεσε ξεχωριστή μελέτη περίπτωσης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα σημαντικότερα εμπόδια ήταν η έλλειψη ή ο μικρός αριθμός υπολογιστών, ο μεγάλος αριθμός των νηπίων σε μία τάξη, ο χώρος και η έλλειψη επιμόρφωσης των νηπιαγωγών. Όλες οι νηπιαγωγοί, ανεξάρτητα από το εάν χρησιμοποιούν ή όχι τον υπολογιστή στην τάξη με τα νήπια, εξέφρασαν την άποψη ότι η τεχνολογία είναι κατάλληλη για την τάξη του νηπιαγωγείου.

Λέξεις κλειδιά: Υπολογιστής, τεχνολογία, εμπόδια χρήσης υπολογιστή, νηπιαγωγείο

Barriers to using computers in kindergarten classes: Interviews with kindergarten teachers

Abstract

This study regards an investigation of early childhood teachers' views about the barriers to using and integrating the computer in kindergarten classes. 11 teachers from ten public kindergartens in Athens participated in this study. The data were collected via interviews with the teachers and each kindergarten constituted a separate case study. The results showed that the main barriers were the lack of computers, the large number of children in a class, the physical space and the lack of teacher training. All teachers, regardless of using or not the computer in the class, believe that technology use is appropriate for kindergarten class.

Keywords: Computer, technology, barriers to using computers

1. Εισαγωγή

Οι ερευνητικές μελέτες της τελευταίας δεκαετίας έχουν επισημάνει τα πλεονεκτήματα χρήσης των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ), και ιδιαίτερα του υπολογιστή (ΗΥ), στην προσχολική εκπαίδευση. Η ένταξη και χρήση του υπολογιστή στα νηπιαγωγεία μπορεί να συμβάλει στην υποστήριξη της μάθησης των μικρών παιδιών, καθώς ο ΗΥ ως εργαλείο μπορεί να βοηθήσει τη γνωστική ανάπτυξη των νηπίων, την κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη, την επικοινωνία, τη συνεργασία και τη δημιουργικότητα (πχ.,

Clements & Sarama, 2003; Yelland, 2005; Siraj-Blatchford & Siraj-Blatchford, 2006; McCarrick & Li, 2007). Η πρόσφατη μελέτη των Stephen & Plowman (2008) έδειξε ότι οι νηπιαγωγοί μπορούν να βελτιώσουν τις εμπειρίες των μικρών παιδιών με τις νέες τεχνολογίες (ή ΤΠΕ) στην τάξη του νηπιαγωγείου. Ο ρόλος των νηπιαγωγών στο νέο εκπαιδευτικό περιβάλλον με τις ΤΠΕ είναι ουσιώδης και οι απόψεις τους επηρεάζουν τη συμπεριφορά τους στην τάξη και κατά συνέπεια την αποτελεσματικότητα χρήσης και αξιοποίησης του υπολογιστή στα νηπιαγωγεία (Νικολοπούλου, 2009). Για παράδειγμα, οι απόψεις τους για τη χρησιμότητα και την καταλληλότητα του ΗΥ στην τάξη του νηπιαγωγείου ή για τα πιθανά εμπόδια αναμένεται να επηρεάσουν τις διδακτικές τους πρακτικές.

Αναφορικά με τα εμπόδια χρήσης του υπολογιστή (ή ευρύτερα της τεχνολογίας ή των ΤΠΕ) στις τάξεις των νηπιαγωγείων, υπάρχουν λίγες έρευνες διεθνώς. Στην Αυστραλία οι νηπιαγωγοί ανέφεραν ως εμπόδια ενσωμάτωσης της τεχνολογίας στο πρόγραμμα σπουδών του νηπιαγωγείου την έλλειψη χρόνου (διδασκτικού ή προετοιμασίας για την τάξη), τον περιορισμένο αριθμό εκπαιδευτικών λογισμικών και τη μικρή γνώση τους αναφορικά με τις εν δυνάμει χρήσεις της τεχνολογίας στα νηπιαγωγεία (Turbill, 2001). Στη Σουηδία, η Sandberg (2002) διερεύνησε τις απόψεις των νηπιαγωγών για τη χρήση ΗΥ στις τάξεις και βρήκε ότι, αν και οι νηπιαγωγοί αντιμετώπιζαν τον ΗΥ ως ένα δυναμικό εργαλείο για τη μάθηση των μικρών παιδιών, ανέφεραν ως εμπόδια (για τη χρήση του ΗΥ στις τάξεις) την έλλειψη χρόνου και την ανύπαρκτη/περιορισμένη πρόσβαση σε εξοπλισμό. Στην Ιορδανία, συνεντεύξεις με νηπιαγωγούς έδειξαν ότι τα περισσότερο σημαντικά εμπόδια για τη χρήση της τεχνολογίας στα νηπιαγωγεία ήταν η έλλειψη κατάλληλου λογισμικού, η ελλιπής χρηματοδότηση, ο περιορισμένος χρόνος και οι ανεπαρκείς τεχνολογικές δεξιότητες των νηπιαγωγών (Ihmeideh, 2009). Στην Ελλάδα, προς το παρόν, υπάρχει έλλειψη ερευνητικών δεδομένων για την προσχολική εκπαίδευση και μεταξύ των λόγων συγκαταλέγονται η ανυπαρξία σαφούς θεσμικού πλαισίου, η περιορισμένη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, η μη κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή, η έλλειψη καλού εκπαιδευτικού λογισμικού και ο χαρακτήρας του αναλυτικού προγράμματος (ΕΤΠΕ, 2001).

Η εργασία αυτή παρουσιάζει ορισμένα αποτελέσματα από πρόσφατη μεγάλη έρευνα που αφορούσε την ένταξη, τη χρήση και την αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ) σε νηπιαγωγεία της Αττικής. Η έρευνα έχει εγκριθεί από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (Διεύθυνση Σπουδών ΠΕ) και έχει διεξαχθεί σύμφωνα με τις σχετικές προϋποθέσεις.

2. Μεθοδολογία

2.1 Σκοπός της εργασίας

Σκοπός της εργασίας ήταν ο προσδιορισμός των εμποδίων χρήσης-αξιοποίησης του υπολογιστή στις τάξεις των νηπιαγωγείων. Βασικοί παράμετροι της όλης έρευνας ήταν η διεξαγωγή της χωρίς τεχνητή παρέμβαση εκ μέρους της ερευνήτριας και η εθελοντική συμμετοχή των νηπιαγωγών.

Οι επιμέρους στόχοι της εργασίας ήταν:

1. Να προσδιορισθούν τα εμπόδια χρήσης-αξιοποίησης του υπολογιστή στις τάξεις των νηπιαγωγείων, σύμφωνα με τις νηπιαγωγούς.
2. Να διερευνηθούν οι απόψεις των νηπιαγωγών αναφορικά με την καταλληλότητα χρήσης της τεχνολογίας στην τάξη με τα νήπια.

2.2 Δείγμα

Συμμετείχαν 11 νηπιαγωγοί από δέκα δημόσια νηπιαγωγεία της Αττικής, οι οποίες δέχτηκαν εθελοντικά να συμμετάσχουν στην έρευνα. Τα νηπιαγωγεία ήταν είτε κλασικά ή ολοήμερα και κάθε νηπιαγωγείο αποτέλεσε ξεχωριστή μελέτη περίπτωσης. Ο Πίνακας 1 δείχνει τα χαρακτηριστικά των νηπιαγωγών και των αντίστοιχων νηπιαγωγείων, όπως αυτά προέκυψαν από τις συνεντεύξεις και τις άτυπες συζητήσεις με τις νηπιαγωγούς. Για λόγους διατήρησης της ανωνυμίας οι νηπιαγωγοί αναφέρονται με κωδικούς. Κάθε εκπαιδευτικός εργάζεται σε διαφορετικό νηπιαγωγείο, εκτός των νηπιαγωγών ΝΘ1 και ΝΘ2 (οι οποίες εργάζονται στο ίδιο νηπιαγωγείο). Περίπου οι μισές νηπιαγωγοί (ΝΑ, ΝΒ, ΝΓ, ΝΔ και ΝΕ) δεν χρησιμοποιούν τον υπολογιστή στην τάξη με τα νήπια, ενώ οι υπόλοιπες τον χρησιμοποιούν (με διαφορετική συχνότητα χρήσης, η οποία συζητήθηκε σε άλλη εργασία). Η τελευταία στήλη του Πίνακα 1 δείχνει την επιμόρφωση στις ΤΠΕ/ ΗΥ που (τυχόν) έχουν παρακολουθήσει οι εκπαιδευτικοί. Συγκεκριμένα, σχεδόν οι μισές δεν έχουν παρακολουθήσει κάποιο είδος επιμόρφωσης, ενώ περίπου το ένα τρίτο έχει παρακολουθήσει την Α' φάση εισαγωγικής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στη χρήση υπολογιστή (η φάση αφορά επιμόρφωση στις βασικές δεξιότητες χρήσης ΗΥ). Καμία νηπιαγωγός δεν έχει παρακολουθήσει την επιμόρφωση Β' επιπέδου η οποία αφορά την παιδαγωγική αξιοποίηση και εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη, επειδή η εν λόγω επιμόρφωση άρχισε να πραγματοποιείται πρόσφατα, το έτος 2009 (ΥΠΕΠΘ, 2012).

Πίνακας 1. Χαρακτηριστικά των 11 νηπιαγωγών (και των αντίστοιχων νηπιαγωγείων)

κωδικοί νηπ/γών	τύπος νηπ/γείου	χρήση ΗΥ στην τάξη	έτη υπηρεσίας	επιμόρφωση στις ΤΠΕ/ ΗΥ
ΝΑ	κλασικό	όχι	21-30	καμία
ΝΒ	κλασικό	όχι	1-10	καμία
ΝΓ	κλασικό	όχι	1-10	βραχύχρονο σεμινάριο
ΝΔ	ολοήμερο	όχι	11-20	μονοετές μεταπτυχιακό
ΝΕ	κλασικό	όχι	21-30	καμία
ΝΖ	ολοήμερο	ναι	11-20	καμία
ΝΗ	ολοήμερο	ναι	21-30	Α' επίπεδο ΥΠΕΠΘ + μονοετές μεταπτυχιακό
ΝΘ1	ολοήμερο	ναι	21-30	Α' επίπεδο ΥΠΕΠΘ [χωρίς πιστοποίηση]
ΝΘ2	ολοήμερο	ναι	21-30	καμία
ΝΙ	ολοήμερο	ναι	11-20	Α' επίπεδο ΥΠΕΠΘ
ΝΚ	κλασικό	ναι	21-30	Α' επίπεδο ΥΠΕΠΘ

2.3 Εργαλείο και διαδικασία συλλογής δεδομένων

Τα δεδομένα της εργασίας αυτής συλλέχθηκαν μεταξύ του Ιανουαρίου 2009 και του Ιουνίου 2010 και αποτελούνται από συνεντεύξεις και άτυπες συζητήσεις με τις νηπιαγωγούς (βάσει συγκεκριμένων αξόνων). Οι ποιοτικές προσεγγίσεις είναι κατάλληλες για τις έρευνες σε νηπιαγωγεία, παρότι περιλαμβάνουν μικρά δείγματα και δεν είναι εύκολα γενικεύσιμες (Νικολοπούλου, 2010). Οι γενικοί άξονες των συνεντεύξεων ήταν: Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, τα πιο σημαντικά εμπόδια για τη χρήση - αξιοποίηση του υπολογιστή στην τάξη με τα νήπια; Θεωρείτε ότι η τεχνολογία (ΤΠΕ / ΗΥ) είναι κατάλληλη για την τάξη του νηπιαγωγείου, για τις δραστηριότητες των νηπίων (ναι ή όχι και γιατί); Όλες οι νηπιαγωγοί απάντησαν στην ίδια ομάδα βασικών ερωτήσεων, ενώ επιμέρους ερωτήσεις σχηματίστηκαν κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων προκειμένου να τους δοθεί η ευκαιρία να εκφράσουν και άλλες απόψεις.

3. Αποτελέσματα

Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται περιγραφικά σε υποενότητες, σύμφωνα με τους στόχους της εργασίας. Παρατίθενται αρκετά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις με τις εκπαιδευτικούς, ενώ η συζήτηση γίνεται στην τελευταία ενότητα. Τα αποσπάσματα συνεντεύξεων παρατίθενται, επειδή βοηθούν τους αναγνώστες να αποκτήσουν πληρέστερη θεώρηση των γεγονότων και καταστάσεων.

3.1 Εμπόδια χρήσης - αξιοποίησης του υπολογιστή στις τάξεις των νηπιαγωγείων

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα περισσότερο σημαντικά εμπόδια, σύμφωνα με τις νηπιαγωγούς, είναι ο εξοπλισμός (περιορισμένος αριθμός υπολογιστών), ο μεγάλος αριθμός των νηπίων σε μία τάξη, ο χώρος (περιορισμένος χώρος, δυσκολία τοποθέτησης του υπολογιστή σε μία γωνιά) και η έλλειψη επιμόρφωσης των νηπιαγωγών. Ο Πίνακας 2 δείχνει των αριθμό αναφορών για τα εμπόδια, όπως αυτά προσδιορίστηκαν από τις νηπιαγωγούς.

Πίνακας 2. Εμπόδια χρήσης – αξιοποίησης του ΗΥ στην τάξη με τα νήπια

	Αριθμός αναφορών
εξοπλισμός (π.χ., έλλειψη ή μικρός αριθμός υπολογιστών)	5
μεγάλος αριθμός νηπίων στην τάξη	4
χώρος (περιορισμένος χώρος, δυσκολία τοποθέτησης του ΗΥ σε μία γωνιά)	4
έλλειψη ενημέρωσης νηπιαγωγών	3
επεξήγηση χειρισμού ΗΥ	1
επίβλεψη παιδιών στον ΗΥ	1

περιορισμένος διδακτικός χρόνος	1
χαμηλό επίπεδο νηπίων	1
δεν υπάρχουν εμπόδια	1

Αναφορικά με τον εξοπλισμό, οι εκπαιδευτικοί ανέφεραν κυρίως την έλλειψη ΗΥ ή τον περιορισμένο αριθμό υπολογιστών στην τάξη. Ο ελλιπής ή ο περιορισμένος υπολογιστικός εξοπλισμός (ΗΥ, εκτυπωτές) συνδέεται με τη χρηματοδότηση, η οποία υπολείπεται στα νηπιαγωγεία. Σχετικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις ακολουθούν παρακάτω:

«Το σημαντικότερο εμπόδιο κατά τη γνώμη μου είναι η έλλειψη εξοπλισμού και χώρου. Επίσης κατά τη γνώμη μου θα πρέπει να χρησιμοποιεί τον υπολογιστή ένα-ένα παιδί. Βέβαια δεν ξέρω εάν αυτό είναι εμπόδιο, γιατί μπορεί να γίνεται και σταδιακά» (νηπιαγωγός ΝΑ).

«Ότι δεν έχουμε ηλεκτρονικό υπολογιστή. Χρειάζεται ένας ηλεκτρονικός υπολογιστής για το γραφείο και ένας για κάθε τάξη γιατί δεν υπάρχει αίθουσα υπολογιστών. Επίσης, χρειαζόμαστε εκτυπωτή τον οποίο πρέπει να ζητήσουμε από την σχολική επιτροπή. Υπάρχουν, όμως, άλλες προτεραιότητες για την σχολική επιτροπή, όπως το να μας πάρει παιχνίδια, γιατί αυτά που είχαμε κρίθηκαν ακατάλληλα...» (νηπιαγωγός ΝΙ).

«Κατ' αρχάς, πρέπει να υπάρχει ο υπολογιστής στην τάξη και κατά δεύτερον, να υπάρχουν περισσότεροι από έναν ή ένα δίκτυο υπολογιστών» (νηπιαγωγός ΝΚ).

Ο μεγάλος αριθμός των νηπίων στην τάξη επίσης αναφέρθηκε ως ένα σημαντικό εμπόδιο από τις νηπιαγωγούς. Παράλληλα, ο μεγάλος αριθμός των νηπίων στην τάξη αποτελεί ένα εμπόδιο που συνδέεται με τον μικρό αριθμό των ΗΥ.

«Ο μεγάλος αριθμός των παιδιών δεν βοηθάει καθόλου στη χρήση του υπολογιστή» (νηπιαγωγός ΝΒ).

«Ο αριθμός των υπολογιστών, δηλαδή θα έπρεπε το κάθε παιδί να έχει τον υπολογιστή του ή τουλάχιστον δύο παιδιά σε έναν υπολογιστή, αν και το καθένα θα έπρεπε να έχει το ποντίκι του για να μη περιμένει. Τώρα είκοσι παιδιά με έναν υπολογιστή, είναι δύσκολο. Έχω παρουσιάσει και έχω δουλέψει εγώ βέβαια τον υπολογιστή σε είκοσι και εικοσιπέντε παιδιά. Με τη σειρά, όσο μπορείς να τα ελέγχεις για να έρθουν έστω σε μια πρώτη επαφή. Και επίσης δεν νομίζω πως ένα άτομο μπορεί να κρατήσει είκοσι παιδιά νηπιαγωγείου, γιατί στο δημοτικό μπορεί, πολύ ώρα καθισμένα στους υπολογιστές, θέλει λίγη ώρα. Αν και άμα τα πειθαρχήσεις μπορείς, δυσκολεύεσαι όμως» (νηπιαγωγός ΝΔ).

«Επίσης να μην έχει πολλά παιδιά το τμήμα και φυσικά να υπάρχουν περισσότεροι από ένας υπολογιστές» (νηπιαγωγός ΝΕ).

Ένα άλλο εμπόδιο που αναφέρθηκε ήταν ο χώρος (περιορισμένος χώρος, δυσκολία τοποθέτησης του υπολογιστή σε μία γωνία). Παραδείγματα αποσπασμάτων από τις συνεντεύξεις ήταν:

«Ο χώρος. Εγώ δηλαδή όταν παίρνω τον υπολογιστή τον έχω εκεί μες στη μέση. Δεν έχω άλλο χώρο εγώ. Ένα δεύτερο πρόβλημα είναι ότι η κάθε τάξη θα έπρεπε να έχει τον δικό της υπολογιστή, τουλάχιστον έναν για να μην πω παραπάνω και με ασύρματο internet, που να μας το

παραχωρούν-όχι να παρακαλάμε την σχολική επιτροπή που επειδή έτυχε να έχουν μικρά παιδιά κι έχουν μία ευαισθησία, να πάρουν internet και να το πληρώνουν. Γιατί εμάς μας το πληρώνει η σχολική επιτροπή...» (νηπιαγωγός ΝΘ1).

«Καταρχήν ο υπολογιστής θα πρέπει να έχει μια γωνιά έτσι ώστε να μπορούν τα παιδιά να το πλησιάζουν όποτε χρειάζεται» (νηπιαγωγός ΝΕ).

Αναφορές που συνδέονταν με άλλα εμπόδια (π.χ., έλλειψη ενημέρωσης νηπιαγωγών, επίβλεψη παιδιών, περιορισμένος χρόνος) ήταν:

«Κατά την γνώμη μου, ένα σημαντικό εμπόδιο είναι το ότι δεν έχω τις γνώσεις και δυσκολεύομαι μέσα στην τάξη. Επιπλέον, μου φάνηκε δύσκολο το να ξεκινήσω τη γνωριμία των παιδιών με τον υπολογιστή όταν επρόκειτο να παίξουν δύο-δύο» (νηπιαγωγός ΝΖ).

«Να εξηγήσεις στα παιδιά για το χειρισμό του ΗΥ και την προσοχή που θα πρέπει να του δίνουν...Η επίβλεψη του υπολογιστή. Πιστεύω πως όλη την ώρα θα ήταν εκεί και θα υπήρχε πρόβλημα. Θα πρέπει δηλαδή, να γίνεται μάθημα πάνω σε αυτό ώστε να μπορέσουν να κατανοήσουν ότι πρέπει ας πούμε όταν δουλεύουμε να είμαστε εκεί και μετά να κάνουμε κάτι άλλο. Αυτό νομίζω, η τήρηση δηλαδή των ορίων, εκεί θα υπήρχε πρόβλημα» (νηπιαγωγός ΝΓ).

«Κι ο χρόνος, δηλαδή εάν τα παιδιά είναι 20 μες στην τάξη και θες να περάσουν όλα και να καθίσουν σε ένα ικανοποιητικό διάστημα, ο χρόνος δεν φτάνει» (νηπιαγωγός ΝΘ2). Από το τελευταίο απόσπασμα φαίνεται η σύνδεση μεταξύ του περιορισμένου διδακτικού χρόνου και του μεγάλου αριθμού παιδιών.

Είναι ενδιαφέρον ότι μόνο μία εκπαιδευτικός απάντησε πως δεν υπάρχουν εμπόδια στη χρήση του υπολογιστή στην τάξη με τα νήπια. Συγκεκριμένα: «κατά την άποψη μου, δεν υπάρχουν εμπόδια στη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή. Είναι στην ευχέρεια της κάθε νηπιαγωγού το πώς θα τον παρουσιάσει και θα τον εντάξει. Για παράδειγμα, εγώ τον παρουσίασα στα παιδιά σαν έναν άνθρωπο με κεφάλι, χέρια και πόδια. Βασική προϋπόθεση όμως είναι η ίδια η νηπιαγωγός να γνωρίζει τη χρήση του Η/Υ και να είναι θετική απέναντι σε αυτόν. Στο δικό μου τμήμα γίνεται ειδική ενημέρωση προς τους γονείς για το πώς θα χρησιμοποιηθεί μέσα στη τάξη γιατί μερικοί είναι αρνητικοί στην ένταξη του- θεωρούν πως δεν είναι καλό και δεν προσφέρει γνώσεις στα παιδιά. Επίσης, εδώ το κάθε παιδί έχει ξεχωριστό δικό του φάκελο με τις δουλειές που κάνει στον υπολογιστή. Υπάρχει όμως ένα πρόβλημα στο ότι χαλάμε πολλά μελάνια για να εκτυπώνουμε κάτι που είναι πολυέξοδο» (νηπιαγωγός ΝΗ). Η συγκεκριμένη νηπιαγωγός έχει παρακολουθήσει το πρόγραμμα επιμόρφωσης Α' επιπέδου του ΥΠΕΠΘ και επίσης μονοετές μεταπτυχιακό σχετικό με τις ΤΠΕ, διαδικασία που φαίνεται να έχει επηρεάσει θετικά την άποψή της για το θέμα.

3.2 Απόψεις των νηπιαγωγών αναφορικά με την καταλληλότητα χρήσης της τεχνολογίας στην τάξη με τα νήπια

Όλες οι νηπιαγωγοί, ανεξάρτητα του εάν χρησιμοποιούν ή όχι τον ΗΥ στην τάξη με τα νήπια, πιστεύουν ότι η χρήση της τεχνολογίας (υπολογιστής, ΤΠΕ) είναι κατάλληλη για την τάξη του νηπιαγωγείου. Ορισμένα αποσπάσματα συνεντεύξεων από τις εκπαιδευτικούς που δεν χρησιμοποιούν τον ΗΥ στην τάξη με τα νήπια, ήταν:

«Πιστεύω ότι η χρήση των ΗΥ και γενικότερα της τεχνολογίας είναι κατάλληλη για την τάξη του νηπιαγωγείου. Νομίζω ότι κεντρίζει το ενδιαφέρον των παιδιών και τα βοηθάει να μνησθούν σιγά-

σιγά στη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών. Απαραίτητη προϋπόθεση βέβαια είναι η σωστή και μη ανεξέλεγκτη χρήση τους στον χώρο της τάξης. Επίσης πρέπει να τονίσω ότι η χρήση τους πρέπει να είναι συμπληρωματική και όχι να αντικαθιστά άλλες δραστηριότητες» (νηπιαγωγός NB). Η εκπαιδευτικός αυτή αν και δεν χρησιμοποιεί τον ΗΥ στην τάξη ανέφερε χρήσεις που θεωρεί ως περισσότερο κατάλληλες: «Θεωρώ ότι θα μπορούσαν τα παιδιά κατά τη διάρκεια των ελεύθερων δραστηριοτήτων να παίξουν με τη βοήθεια της νηπιαγωγού κάποιο εκπαιδευτικό παιχνίδι γνώσεων. Επίσης θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί κάποιες φορές από τη νηπιαγωγό για την παρουσίαση κάποιου θέματος, μ' αυτό τον τρόπο θα μπορούσε να κεντρισθεί περισσότερο το ενδιαφέρον των παιδιών» (νηπιαγωγός NB).

Άλλη απάντηση για την καταλληλότητα χρήσης της τεχνολογίας ήταν: «Ναι, είναι κατάλληλη γιατί, μέσα από το internet βασικά, μπορούμε να κατεβάσουμε πολλές πληροφορίες για ένα θέμα το οποίο διαπραγματευόμαστε μέσα στο νηπιαγωγείο» (νηπιαγωγός ΝΓ). Η συγκεκριμένη νηπιαγωγός δεν χρησιμοποιεί τον ΗΥ στην τάξη «γιατί δεν υπάρχει... Η τάξη δεν έχει ούτε internet, ούτε χώρο να μπει ο υπολογιστής και το βασικότερο δεν υπάρχει ΗΥ. Πρέπει να αγοραστεί ή κάποιος να τον δώσει, αλλά δεν υπάρχει τέτοια δυνατότητα», αλλά εξέφρασε τη διάθεση χρήσης του εάν υπήρχε. Επίσης άλλη εκπαιδευτικός (ΝΕ) που δεν χρησιμοποιεί τον ΗΥ στην τάξη με τα νήπια απάντησε «Ναι, πιστεύω ότι βοηθάει. Όχι σε όλο το πρόγραμμα, αλλά νομίζω ότι σε ορισμένα σημεία μπορεί να βοηθήσει», θεωρώντας ως περισσότερο κατάλληλες χρήσεις «το να σχεδιάσουνε, να γράφουνε γράμματα, να σχηματίσουνε λέξεις, να ψάξουν να βρουνε διάφορα πράγματα από το internet με τη βοήθεια των νηπιαγωγών σε κάποιο θέμα που συζητάμε...». Ο λόγος που δεν χρησιμοποιείται ο ΗΥ είναι επειδή «προς το παρόν δεν έχουμε μέσα στην τάξη και είναι απαραίτητο να υπάρχει και μέσα στην τάξη για να το δουλέψουμε».

Ορισμένα αποσπάσματα συνεντεύξεων από τις εκπαιδευτικούς που χρησιμοποιούν τον ΗΥ στην τάξη, ήταν:

«Ναι, η χρήση του υπολογιστή είναι απαραίτητη γιατί τα παιδιά είναι σε θέση να έχουν επαφή με αυτήν την τεχνολογία, δηλαδή έχουν δεξιότητες, λεπτό χειρισμό και το νοητικό επίπεδο για να αντεπεξέλθουν. Καλό θα είναι να υπάρχει μια πρώτη επαφή με όλες τις τεχνολογίες εκτός του υπολογιστή που βέβαια εμείς έχουμε να ξεκινήσει να χειριζόμαστε με τα παιδιά» (νηπιαγωγός ΝΗ).

Οι δύο εκπαιδευτικοί στο νηπιαγωγείο με κωδικό 'Θ' απάντησαν αντίστοιχα: «μερικές δραστηριότητες για τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, ναι, είναι βοηθητικές, μερικές όχι, είναι ακατάλληλες» (νηπιαγωγός ΝΘ1), και «εγώ νομίζω πως ναι. Μπορούμε μέσω της τεχνολογίας να κάνουμε πράγματα στην τάξη τα οποία δεν τα έχουμε φανταστεί. Και μέσα από το διαδίκτυο μπορούμε να βρούμε πράγματα που αφορούν εκείνη την ώρα τα παιδιά, εικόνες, μουσικές, οτιδήποτε έχει σχέση με αυτά που κάνουμε εκείνη την ώρα μπορούμε να το βρούμε. Βέβαια, ο αριθμός των παιδιών πρέπει να είναι μικρός» (νηπιαγωγός ΝΘ2).

Άλλα αποσπάσματα συνεντεύξεων ήταν: «Ναι, νομίζω ότι είναι κατάλληλη. Η τεχνολογία και ο υπολογιστής χρειάζονται μέσα στη τάξη του νηπιαγωγείου. Βοηθάει σε πάρα πολλές δραστηριότητες. Τα παιδιά, κατ' αρχήν, έρχονται σε επαφή με κάτι που υπάρχει παντού γύρω τους. Μετά, μπορούν να μπουν στο internet να ψάξουν πληροφορίες, βοηθάει πάρα πολύ στην ανάγνωση, στη γραφή, στα μαθηματικά» (νηπιαγωγός ΝΙ) και «Ναι, γιατί εκτός του ότι βλέπουμε πράγματα στο internet, παίζουμε και βλέπουμε και οτιδήποτε σχετικό με τις δραστηριότητες» (νηπιαγωγός ΝΚ).

Από τα παραπάνω αποσπάσματα φαίνεται πως όλες οι νηπιαγωγοί πιστεύουν ότι η τεχνολογία / ΗΥ είναι κατάλληλη για την τάξη του νηπιαγωγείου. Παρόλα αυτά, δεν τάσσονται ανεπιφύλακτα υπέρ όλων των χρήσεων του ΗΥ (έγιναν μερικές αναφορές σε ακατάλληλες χρήσεις του ΗΥ) και θεωρούν τη χρήση του συμπληρωματική της εκπαιδευτικής διαδικασίας (άποψη σύμφωνη με τη βιβλιογραφία).

Πέραν των κύριων ερωτήσεων της εργασίας, οι νηπιαγωγοί επίσης ρωτήθηκαν εάν έχουν παρακολουθήσει κάποιο πρόγραμμα επιμόρφωσης ή σεμινάριο στις ΤΠΕ (και εάν ναι, πόσο χρήσιμο το βρήκαν). Όπως αναφέρθηκε στη μεθοδολογία (βλ. και Πίνακα 1), σχεδόν οι μισές δεν έχουν παρακολουθήσει κάποιο είδος επιμόρφωσης, ενώ περίπου το ένα τρίτο έχει παρακολουθήσει την Α' φάση επιμόρφωσης στη χρήση υπολογιστή (το πρόγραμμα του ΥΠΕΠΘ).

Οι νηπιαγωγοί που παρακολούθησαν κάποιο σεμινάριο ή επιμόρφωση στις ΤΠΕ, ανέφεραν ότι το βρήκαν πολύ χρήσιμο. Ενδεικτικά αποσπάσματα συνεντεύξεων ήταν:

«(Το βρήκα) πολύ χρήσιμο, με βοήθησε πολύ γιατί τότε που το παρακολούθησα δεν ήξερα και ουσιαστικά έμαθα μέσα από αυτό» (νηπιαγωγός ΝΔ).

«Έχω παρακολουθήσει και πρόγραμμα από το Υπουργείο αλλά και μεταπτυχιακές σπουδές. Είναι βέβαιο πως με βοήθησαν πάρα πολύ αφού γίνεται έντονη ευαισθητοποίηση και εάν δεν υπάρχει γνώση, τελικά υπάρχει και ανασφάλεια» (νηπιαγωγός ΝΗ) «Ναι, αυτό του Υπουργείου Παιδείας για τους εκπαιδευτικούς. Το βρήκα πολύ χρήσιμο γιατί δεν είχα ιδέα. Έμπαινα, δηλαδή, στο internet έβρισκα αυτό που ήθελα και έως εκεί» (νηπιαγωγός ΝΙ).

Όλες οι νηπιαγωγοί που δεν έχουν παρακολουθήσει κάποιο είδος επιμόρφωσης στις ΤΠΕ (5 άτομα, βλ. Πίνακα 1) εξέφρασαν ενδιαφέρον να παρακολουθήσουν κάτι μελλοντικά, αλλά ο χρόνος εμφανίζεται ως διαχρονικό εμπόδιο.

Για παράδειγμα, *«(δεν παρακολούθησα) γιατί δεν υπήρχε ο απαραίτητος χρόνος. Μελλοντικά φυσικά και θα με ενδιέφερε» (νηπιαγωγός ΝΕ), «ο ΗΥ δεν χρησιμοποιείται με τα νήπια στην τάξη, γιατί δεν είμαι τόσο εξοικειωμένη στη χρήση του. Κάποια στιγμή θα ήθελα να παρακολουθήσω κάποιο σχετικό πρόγραμμα επιμόρφωσης» (νηπιαγωγός ΝΒ) και «το πρόγραμμα να το παρακολουθήσουμε αλλά το πότε είναι το θέμα. Διότι δεν είμαστε μόνο εκπαιδευτικοί, είμαστε και άνθρωποι, έχουμε οικογένειες. Έχουμε κι άλλες υποχρεώσεις και ξέρουμε ότι είναι ένα πράγμα το οποίο για να το μάθεις καλά και να το χρησιμοποιείς θέλει χρόνο κι αυτός ο χρόνος είναι για μας πολύτιμος κι ο ελεύθερος χρόνος ελάχιστος» (νηπιαγωγός ΝΘ2).*

4. Συζήτηση και συμπεράσματα

Τα εμπόδια μπορεί να παίξουν κεντρικό ρόλο στον αποκλεισμό της τεχνολογίας από τα νηπιαγωγεία. Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης έδειξαν ότι τα περισσότερο σημαντικά εμπόδια, σύμφωνα με τις νηπιαγωγούς, ήταν ο εξοπλισμός (έλλειψη ή μικρός αριθμός υπολογιστών), ο μεγάλος αριθμός των νηπίων σε μία τάξη, ο χώρος (περιορισμένος χώρος, δυσκολία τοποθέτησης του υπολογιστή σε μία γωνιά) και η έλλειψη επιμόρφωσης των νηπιαγωγών.

Ορισμένα εμπόδια φαίνεται να συνδέονται μεταξύ τους: ο μεγάλος αριθμός των νηπίων στην τάξη αναδεικνύεται ως ένα εμπόδιο που συνδέεται τόσο με τον μικρό αριθμό των υπολογιστών

όσο και με τον περιορισμένο διδακτικό χρόνο. Οι παράγοντες «αριθμός των νηπίων στην τάξη» και «αριθμός υπολογιστών» συνδέονται μεταξύ τους στη διεθνή βιβλιογραφία, δεδομένου ότι αφορούν την πρόσβαση των παιδιών στον τεχνολογικό εξοπλισμό. Ερευνητές προτείνουν να υπάρχει ένας υπολογιστής για κάθε επτά παιδιά ή ακόμη καλύτερα ένας για πέντε παιδιά (Haugland, 2000). Η αναλογία αυτή όμως δεν είναι εφικτή για τις τάξεις των δημόσιων νηπιαγωγείων στην Ελλάδα, με την υπάρχουσα υλικοτεχνική υποδομή και τη ανεπαρκή/ μικρή χρηματοδότηση στο χώρο της προσχολικής εκπαίδευσης. Τα εμπόδια «μεγάλος αριθμός νηπίων» και «μικρός αριθμός ΗΥ» επιδρούν άμεσα στον τρόπο οργάνωσης της τάξης, όταν χρησιμοποιούνται οι υπολογιστές, όπως το πόσα παιδιά θα δουλέψουν στον υπολογιστή και πώς, το εάν θα υπάρξει εναλλαγή ομάδων και τι δραστηριότητες θα κάνουν τα παιδιά που απασχολούνται ή όχι στον ΗΥ. Αναφορικά με την περιορισμένη υλικοτεχνική υποδομή, είναι δύσκολη υπόθεση, ακόμη και για την ταλαντούχο νηπιαγωγό, η ενσωμάτωση ενός μόνον υπολογιστή σε μια τάξη νηπίων (Νικολοπούλου, 2009). Ο μεγάλος αριθμός των παιδιών συνδέεται και με τον περιορισμένο διδακτικό χρόνο, όπως ανέφερε μία εκπαιδευτικός.

Παράλληλα, η έλλειψη γνώσεων από τις νηπιαγωγούς επίσης αναφέρθηκε ως ένα σημαντικό εμπόδιο. Είναι γεγονός ότι οι τεχνολογικές και παιδαγωγικές δεξιότητες των εκπαιδευτικών επηρεάζουν τον τρόπο χρήσης και αξιοποίησης του ΗΥ στις τάξεις. Για παράδειγμα, το πώς θα γίνει η γνωριμία των παιδιών με τον υπολογιστή (και ιδιαίτερα όσων δεν έχουν ΗΥ στο σπίτι), η επεξήγηση του χειρισμού του, η αξιολόγηση των διαθέσιμων λογισμικών, οι μαθησιακές δραστηριότητες που θα εκπονηθούν με τα λογισμικά / προγράμματα και η καθοδήγηση - διαμεσολάβηση των νηπιαγωγών. Είναι ενδιαφέρον ότι όσες νηπιαγωγοί είχαν παρακολουθήσει κάποιου είδους επιμόρφωση στους ΗΥ ανέφεραν ότι τη βρήκαν πολύ χρήσιμη, ενώ όσες δεν είχαν παρακολουθήσει εξέφρασαν το ενδιαφέρον τους να παρακολουθήσουν μελλοντικά (αν και η έλλειψη ελεύθερου χρόνου εδώ προκύπτει ως εμπόδιο). Η μοναδική νηπιαγωγός που απάντησε ότι «δεν υπάρχουν εμπόδια» έχει κάνει μεταπτυχιακό και έχει παρακολουθήσει την αρχική φάση επιμόρφωσης στις ΤΠΕ: συμπεραίνεται ότι η τόσο θετική άποψή της έχει επηρεαστεί από την εκπαίδευσή της. Τα παραπάνω αναδεικνύουν τη σημασία της εκπαίδευσης – επιμόρφωσης των νηπιαγωγών στις ΤΠΕ. Αυτή την περίοδο λαμβάνει χώρα η Β' φάση της επιμόρφωσης εν-ενεργεία εκπαιδευτικών που εστιάζει στην παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ στις τάξεις και αναμένεται να την παρακολουθήσει και ένας σημαντικός αριθμός νηπιαγωγών μέσα στα επόμενα τρία χρόνια.

Τα εμπόδια που ανέφεραν οι νηπιαγωγοί σ' αυτήν την έρευνα βρίσκονται σε μερική συμφωνία με εμπόδια που δημοσίευσαν προηγούμενες έρευνες στο χώρο της προσχολικής εκπαίδευσης. Ιδιαίτερα, η μη/ελλιπής πρόσβαση στον εξοπλισμό (Sandberg (2002), οι ανεπαρκείς τεχνολογικές δεξιότητες των νηπιαγωγών (Turbill, 2001; Ihmeideh, 2009) και η έλλειψη χρόνου (Turbill, 2001; Sandberg, 2002; Ihmeideh, 2009).

Είναι ενδιαφέρον ότι όλες οι νηπιαγωγοί, ανεξάρτητα από το εάν χρησιμοποιούν ή όχι τον υπολογιστή στην τάξη με τα νήπια, πιστεύουν ότι η τεχνολογία (ΤΠΕ, υπολογιστής) είναι κατάλληλη για την τάξη του νηπιαγωγείου. Ενδεικτικές αναφορές από τις συνεντεύξεις αφορούσαν τη χρήση του ΗΥ ως συμπληρωματικού εργαλείου, το κέντρισμα του ενδιαφέροντος των παιδιών και τη δυνατότητα του ΗΥ να βοηθήσει αρκετές δραστηριότητες του προγράμματος σπουδών. Ακόμη και όσες νηπιαγωγοί δεν χρησιμοποιούν τον ΗΥ στην τάξη τους (επειδή δεν υπάρχει υπολογιστής) έκαναν αναφορές σε δραστηριότητες που θα μπορούσαν να πραγματοποιήσουν με τα νήπια. Τα ευρήματα συμφωνούν με προηγούμενες έρευνες (Sandberg, 2002; Ihmeideh, 2009) οι οποίες έδειξαν ότι οι περισσότερες νηπιαγωγοί αναγνώριζαν την αξία χρήσης της τεχνολογίας στις τάξεις των νηπιαγωγείων. Πρόσφατη έρευνα στην Ελλάδα (Gialamas

& Nikolopoulou, 2010) με δείγμα 240 εν-ενεργεία νηπιαγωγών έδειξε τις θετικές απόψεις και προθέσεις τους για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην τάξη του νηπιαγωγείου.

Τα ευρήματα, (α) όσες εκπαιδευτικοί παρακολούθησαν κάποιο είδους επιμόρφωση τη βρήκαν πολύ χρήσιμη και (β) όλες οι συμμετέχουσες νηπιαγωγοί θεωρούν κατάλληλη τη χρήση της τεχνολογίας/ ΤΠΕ στην τάξη του νηπιαγωγείου, συνηγορούν υπέρ της σημασίας της επιμόρφωσης των εν-ενεργεία νηπιαγωγών στην παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία (θέμα που συζητήθηκε παραπάνω). Η κατάλληλη επιμόρφωση μπορεί να συνεισφέρει, μεταξύ άλλων, στη διαμόρφωση θετικών απόψεων και στάσεων, στη μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση και την αποτελεσματικότερη ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην τάξη του νηπιαγωγείου. Μερικές προτάσεις συνοπτικά είναι:

- Οι εκπαιδευτικοί φορείς είναι θεμιτό να είναι ενήμεροι των εν δυνάμει πλεονεκτημάτων των ΤΠΕ στις τάξεις των νηπιαγωγείων, ώστε να ξεπεραστούν τυχόν εμπόδια που απαγορεύουν τη χρήση της τεχνολογίας από μικρά παιδιά.
- Είναι αναγκαίος ο προσεκτικός σχεδιασμός - εφαρμογή της παιδαγωγικής αξιοποίησης των ΤΠΕ, τόσο στην προπτυχιακή εκπαίδευση (για μελλοντικές νηπιαγωγούς) όσο και στην επιμόρφωση των εν-ενεργεία νηπιαγωγών.
- Καθώς η ένταξη και χρήση των ΤΠΕ στα ελληνικά νηπιαγωγεία αποτελεί ακόμη καινοτομία, χρειάζονται περισσότερες έρευνες για τη διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών καθώς και των δυνατοτήτων/ ευκαιριών/ εμποδίων ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών.

Τα αποτελέσματα της εργασίας αυτής δεν είναι γενικεύσιμα λόγω του μικρού δείγματος των εκπαιδευτικών. Μπορεί όμως να αποτελέσουν έναυσμα για διεξαγωγή έρευνας μεγάλης κλίμακας. Για τη διερεύνηση των εμποδίων χρήσης του ΗΥ στα νηπιαγωγεία, πρέπει να διεξαχθούν περισσότερες μελέτες σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές, με μεγάλο δείγμα νηπιαγωγών καθώς και μελέτες περίπτωσης.

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ τις εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν εθελοντικά σε αυτήν την έρευνα. Επίσης ευχαριστώ την κ. Σάλτα για τη φιλολογική επιμέλεια του κειμένου.

Βιβλιογραφία

- Clements, D., & Sarama J. (2003). Strip mining for gold: Research and policy in educational technology - A response to 'Fool's Gold'. *Educational Technology Review*, 11(1), 7-69.
- Gialamas, V., & Nikolopoulou, K. (2010). In-service and pre-service early childhood teachers' views and intentions about ICT use in early childhood settings: a comparative study. *Computers & Education*, 55(1), 333-341.
- Haugland, S. (2000). Computers and young children. *ERIC Digest*. <http://www.eric.ed.gov>.
- Ihmeideh, M. (2009). Barriers to the use of technology in Jordanian pre-school settings. *Technology, Pedagogy and Education*, 18(3), 325-341.
- McCarrick, K., & Li, X. (2007). Buried treasure: the impact of computer use on young children's

- social, cognitive, language development and motivation. *AACE Journal*, 15(1), 73-95.
- Nikolopoulou, K. (2010). Methods for investigating young children's learning and development with information technology. In A. McDougall, J. Murnane, A. Jones & N. Reynolds (Eds.), *Researching IT in Education: Theory, Practice and Future Directions* (pp.183-191). London: Routledge.
- Sandberg, A. (2002). Preschool teachers' conceptions of computers and play. *Information Technology in Childhood Education Annual*, 14, 245-262.
- Siraj-Blatchford, I., & Siraj-Blatchford, J. (2006). *A guide to developing the ICT curriculum for early childhood education*. UK: Trentham books.
- Stephen, C., & Plowman, L. (2008). Enhancing learning with information and communication technologies in pre-school. *Early Child Development and Care*, 178(6), 637-654.
- Turbill, J. (2001). A researcher goes to school: Using technology in the kindergarten literacy curriculum. *Journal of Early Childhood Literacy*, 1(3), 255-279.
- Yelland, N. (2005). Curriculum, pedagogies and practice with ICT in the information age. In N. Yelland (Ed.), *Critical issues in early childhood education* (pp. 224-242). UK: Open University Press.
- ΕΤΠΕ (2001). Μελέτη για την εισαγωγή των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στο δημοτικό σχολείο. <http://www.etpe.gr>.
- Νικολοπούλου, Κ. (2009). *Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην Προσχολική Εκπαίδευση: Ένταξη, χρήση και αξιοποίηση*. Αθήνα: Πατάκης.
- ΥΠΕΠΘ (2012). Έργο «Επιμόρφωση εκπαιδευτικών Β' επιπέδου για την αξιοποίηση κι εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη». http://b-epipedo2.cti.gr/project-m/about-project-bepipedo_m.html.